

ناشران کتاب‌های آموزشی می‌گویند:

برگزیدگان جشنوارهٔ رشد را بیشتر باور و معرفی کنیم

حمید نورشمسی

و نقش پایه‌ای آن در آموزش و پرورش، شکی نیست که این شکل از جشنواره‌ها نقش پررنگی در معرفی منابع مکتوب آموزشی به مخاطبان‌شان خواهند داشت. برگزاری این دست جشنواره‌ها در معرفی و پررنگ نشان دادن فعالیت‌های ناشران این حوزه می‌تواند بسیار تأثیرگذار باشد و اهمیت قابل توجهی داشته باشد. من با تجربهٔ حضور و برگزیده شدن چندین بارهٔ مؤلفان و کتاب‌های مؤسسهٔ آبیژ در این جشنواره، به این باور رسیده‌ام که موفقیت در این جشنواره برای ناشران فعال در حوزهٔ چاپ کتاب‌های آموزشی تعیین‌کننده است.

هم‌زمان با برگزاری دهمین دورهٔ جشنوارهٔ کتاب‌های آموزشی رشد، چهار تن از ناشران حاضر در این دوره از جشنواره که سابقهٔ حضور در چندین دوره از این جشنواره را نیز در کارنامهٔ کاری خود دارند، با حضور در «دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی»، در فضایی صمیمی به نقد و بررسی ۹ دوره برگزاری این جشنواره پرداختند. **نادر قدیانی**، مدیر «نشر قدیانی»، **عبدالعظیم فریدون**، مدیر نشر «محراب قلم» و نمایندگان از مؤسسات «نشر فاطمی» و «نشر آبیژ» در این نشست دربارهٔ مهم‌ترین موضوعات مرتبط با جشنوارهٔ کتاب‌های آموزشی رشد و صنعت نشر کشور به بحث و گفت‌وگو پرداختند. متن این نشست در ادامه از نگاه شما می‌گذرد.

■ **لطفاً کمی بدون تعارف صحبت کنیم و بیشتر به نکته‌های کلیدی در این زمینه بپردازیم.**
محبی: نفس برگزاری این جشنواره توسط متولی بحث آموزش در کشور ما اهمیت قابل

■ **برای شروع جلسه لطفاً هر یک از حاضران در این نشست بفرمایید که برگزاری جشنوارهٔ کتاب‌های آموزشی رشد تا چه اندازه می‌تواند بستر و زمینهٔ مناسبی برای معرفی کتاب‌های منتشر شده با موضوع آموزشی در میان مخاطبان این دست از آثار باشد.**
گهواره: به اعتقاد من با توجه به اهمیت موضوع علوم تربیتی

نماینده نشر فاطمی، حامد محبی

توجهی دارد و بدون تردید جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد در موضوع بررسی و انتخاب کتاب و فعالان نشر در این حوزه و نیز معرفی کتاب‌های تولیدشده در حوزه آموزش، دارای اهمیت قابل توجهی است. در موضوع انتخاب کتاب‌های آموزشی مناسب، کارشناسانی در این دفتر هستند که نتایج کارشان را سال‌هاست در قالب کتاب‌نامه رشد و برگزاری این جشنواره دیده‌ایم. اما نکته‌ای که باید به آن بیشتر توجه شود، موضوع معرفی بهینه کتاب‌های منتخب است که در این زمینه هنوز ضعف‌های زیادی داریم. به نظر من مدارس، معلمان، مدرسان و دانش‌آموزان ما با این جشنواره هنوز آشنایی ندارند و باید در این زمینه کار جدی‌تری کرد. هدف غایی این جشنواره شناسایی و معرفی کتاب‌های مناسب به جامعه مخاطب است که مدارس باشند، اما به نظر من هنوز در حوزه شناساندن حاصل جشنواره به مخاطب نهایی آن، خلأ جدی داریم. در یک گام جلوتر باید بگویم که توزیع مناسبی در کشور در زمینه معرفی برگزیدگان جشنواره نداریم. مسئله دیگر هم دسترسی مدارس و دانش‌آموزان به منابع معرفی شده توسط جشنواره است که به نظر من باید در مورد آن تجدیدنظر اساسی داشته باشیم.

جناب فریدون، شما با سابقه طولانی حضور در نشر کشور، از ناشران باسابقه حاضر در این جشنواره هستید. با اظهار نظر دوستان چه قدر موافقید؟

جشنواره رشد کار خود را در سازمانی شروع کرد که وظیفه اصلی‌اش تولید و انتشار کتاب‌های درسی بود و چون کتاب‌های درسی دانش را در سطح توسعه می‌داد، کم‌کم مسئولان سازمان به این فکر افتادند که با این جشنواره دانش را از سطح به عمق منتقل کنند. جشنواره برای این کار تأسیس شد و به سراغ کتاب‌های غیردرسی و معرفی آن‌ها رفت.

هدف سازمان از این حرکت مقدس بود، اما تا الان خروجی مناسبی برای این جشنواره وجود نداشته است. دلیلش هم این است که کتاب‌های غیردرسی را که در راستای اهداف و موضوعات کتاب‌های درسی نوشته شده‌اند انتخاب و آن‌ها را به واحدهای آموزشی معرفی می‌کنند. در نهایت نیز به ناشران خط می‌دهند که چه کتابی را باید تولید کنند.

به نظر من سازمان در معرفی کتاب‌ها موفق نبوده است. به واقع کتاب‌ها را به صورت ناقص معرفی می‌کند و بستری برای رسیدن آن به مخاطب اصلی و هدف فراهم نمی‌آورد. نکته دیگر هم که تشویق و تهییج ناشران به تولید آثار مطلوب در این زمینه است، چندان

مورد توجه قرار نگرفته است. وقتی برگزیده شدن کتاب‌های ناشر در جشنواره برای او خروجی مشخصی نداشته باشد، دیگر برگزیده شدن در جشنواره برای او انگیزه خاصی ایجاد نمی‌کند. البته نسبت به ۱۰ سال قبل کمی وضعیت سامان یافته، اما متناسب با وضعیت موجود در بازار نشر اتفاقی رخ نداده است.

مدیر مسئول نشر قدیانی، نادر قدیانی

جناب قدیانی، شما در جایگاه رئیس اتحادیه ناشران و کتاب‌فروشان تهران و از ناشران باسابقه ایران، چه کمبودها و نقاط قوتی در جشنواره می‌بینید؟

من قبل از هر حرفی می‌خواهم یادی کنم از مرحوم

علاقه‌مندان که یکی از دست‌اندرکاران این سازمان بود. حدود ۱۵ سال قبل، آقای **مسجدجامعی**، معاون فرهنگی وقت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بود. او در پاسخ به اعتراض ناشران مبنی بر اینکه کتاب‌های ما به مدارس راهی پیدا نمی‌کند و در آموزش و پرورش توجهی به تولیدات ما ندارد، لطف کرد و در جلسه‌ای ناشران و نماینده سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی را که مرحوم علاقه‌مندان بود گرد آورد و خودش هم در جلسه حاضر شد تا درباره این موضوع صحبت کنیم. در آنجا صحبتی

کردم. بنده عرض کردم که آموزش و پرورش کتاب‌های درسی را با شمارگان بالای یک میلیون نسخه منتشر می‌کند. چرا در هر کتاب یک صفحه را به معرفی کتاب‌های مناسب برای مطالعه اختصاص نمی‌دهید؟ این پیشنهاد با استقبال مواجه شد و انجام گرفت. الان در پایان کتاب‌های درسی، به‌ویژه در کتاب‌های دوره ابتدایی، این صفحات را می‌توان دید. این

را گفتم تا به این نکته برسیم که اگر اثری از این طریق و در شمارگان یک میلیون و دویست هزار نسخه به خانواده‌ها معرفی شود، حتماً مورد استقبال قرار می‌گیرد. اما اگر کتاب هنوز فروش ندارد، مشکل از اینجا و کتاب‌های درسی و شکل معرفی نیست، باید مشکل را در جای دیگری جست.

مسئله امروز این است که صفحه معرفی کتاب در کتاب‌های درسی در سال‌های اخیر به‌روز نمی‌شود و در مواردی حتی تعداد کتاب‌های معرفی شده در حال کاسته شدن است. انتظار ما این بود که این صفحات زیادتر شوند.

در سال‌های اخیر، نقدی از سوی بعضی از ناشران به این اداره وارد شده و این‌جانب در جایگاه ریاست اتحادیه ناشران از آن اطلاع

محبی: من سند تحول بنیادین آموزش و پرورش را برنامه‌های ایده‌آل می‌دانم و همه تلاش ما در نشر فاطمی این است که به این ایده‌آل نزدیک شویم

دارم، مبنی بر اینکه همکاران بازنشسته این اداره که براساس حق طبیعی‌شان به کار نشر وارد شده‌اند، دوباره در اینجا به کار گرفته شده‌اند و در جشنواره مسئولیت داشته‌اند. من موافقم که جشنواره در گام نخست که انتخاب کتاب‌های برتر کمک‌آموزشی تولید شده است، در شروع موفق بوده، اما در گام بعدی که اطلاع‌رسانی و معرفی آن‌ها به مردم است، بسیار ضعیف عمل کرده است. من بارها گفته‌ام که حداقل کاری که انتظار داریم، معرفی سایت این دفتر در ابعاد وسیع است به‌عنوان سامانه‌ای که همه کتاب‌های مناسب ناشران در حیطه آموزش در آن وجود دارد تا مردم بدانند با ورود به این سایت هرگونه منبع آموزشی در آن وجود دارد.

بحث دیگر درباره شکل و شیوه معرفی این کتاب‌ها به مخاطبان است که بدانند با مراجعه به این سایت می‌توانند تعریف درستی از کتاب‌های آموزشی به‌دست بیاورند. پیشنهاد من این است که آرم واحدی طراحی شود و به همه ناشران اجازه داده شود که روی کتاب‌های آموزشی خود که توسط این جشنواره تأیید شده‌اند، این آرم را نصب کنند تا مخاطبان بدانند که وقتی صحبت از کتاب‌های آموزشی می‌شود، آن‌ها با چه چیزی طرف هستند.

قدیانی: من سال‌هاست گفته‌ام که پشت جلد کتاب‌های درسی باید نوشته شود که به سایت سامان کتاب مراجعه کنید تا با بیش از هزاران عنوان کتاب آشنا شوید

فریدون: سند تحول به دنبال تعمیق محتوا و نظام آموزش فعلی است. سؤال من این است که آیا اصلاً تربیت خلاقانه در کتاب‌های درسی مورد توجه قرار گرفته است؟

به نظر من تربیت خلاقانه یک تربیت مستقیم و چشم در چشم است که بستری لازم دارد: اولی معلم است و بعد کتاب درسی. در سند تحول بنیادین هم صحبت از این دو عنصر برای ایجاد تربیت خلاقانه شده است و کتاب‌های کمک‌درسی هم به‌عنوان بستری برای توسعه خلاقیت دیده شده‌اند. به همین خاطر من معتقدم، از تمامی کتاب‌های کمک‌آموزشی می‌توان استفاده خلاقانه داشت. طبیعی است که ناشر در چنین وضعیتی تمام تلاش خود را به کار خواهد گرفت تا بتواند بستر مناسبی برای این چرخه باشد، اما تأکید دارم که در کنار این موضوع باید آن دو موضوع اصلی و محوری نیز درست و صحیح تربیت و ایجاد شده باشند.

قدیانی: خلاقیت برای من معنایی جز یک حرکت و یا ابتکار عمل تازه نیست. یادم هست اوایل انقلاب، ۳۰ جلد کتاب چاپ کرده بودم که مورد اقبال امور تربیتی آموزش و پرورش وقت قرار گرفته بود. روزی آقای رضا رهگذر که تا قبل از آن من هیچ ارتباطی با ایشان نداشتم، جز اینکه برخی از کتاب‌هایشان را می‌فروختم، از من خواست که به حوزه هنری بروم و در آنجا از برخی کتاب‌های ما، ایرادات ویرایشی و محتوایی گرفتند. اما این کتاب‌ها فروش خوبی داشتند و من به راحتی آن‌ها را می‌فروختم. پس از آن جلسه بود که من به فکر ایجاد شورای بررسی در انتشارات افتادم که جلسات شورای بررسی ما هنوز هم به صورت مستمر ادامه دارد و هر هفته برگزار می‌شود. شما امروز یک ناشر را پیدا کنید که جمله «زیر نظر شورای بررسی» در کتابش قید نشده باشد. در صورت مشاهده این جمله نتیجه می‌گیریم که از جمله مربوط به کتاب‌های ما استفاده کرده‌اند و این

■ **موضوع دیگر نشست ما موضوع تربیت خلاقه دانش‌آموزان برای نیل به تربیت دانش‌آموزان کارآفرین است که در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نیز بر آن تأکید شده است. جشنواره رشد سعی دارد آثاری را که به این موضوع یاری می‌رسانند، معرفی و ارائه کند. لطفاً هر کدام از دوستان راهبرد مؤسسه خود را در زمینه نشر چنین آثاری مطرح کنند.**

گهواره: ما بیشتر در حوزه دانشگاهی فعالیت داریم و کتاب‌هایمان به‌طور معمول برای سن دبیرستان به بالاست. اما شاخه‌ای از کار ما هم در زمینه علوم تربیتی است. یکی از دغدغه‌های خانواده‌ها در ایران این است که بچه‌هایشان حتماً به دانشگاه وارد شوند. ما با توجه به این زمینه دست به تولید کتاب‌هایی زده‌ایم که در آن گفته می‌شود، راه موفقیت تنها ورود به دانشگاه نیست و طی آن به خانواده‌ها آموزش داده می‌شود که تنها به این موضوع توجه نکنند. ما در این زمینه خیلی به دنبال فروش بالا نیستیم. هدف ما معرفی و بسترسازی است. البته حوزه اقتصادی هم مورد توجه ماست، اما بیشتر از آن به دغدغه خانواده‌ها در این زمینه توجه کرده‌ایم.

محمی: من سند تحول بنیادین آموزش و پرورش را برنامه‌ای ایده‌آل می‌دانم و همه تلاش ما در نشر فاطمی این است که به این ایده‌آل نزدیک شویم. در سال‌های گذشته تمرکز ما بر تولید آثار

نوعی فرهنگ‌سازی است که می‌تواند به توسعه خلاقیت در انتشار اثر بینجامد.

دوست عزیزمان به موضوع گروه سنی دبیرستان به بالا اشاره کردند. من هم معتقدم که این گروه سنی خودش را از همه چیز مستغنی می‌داند و نیازی به آموزش در درون خودش حس نمی‌کند. این دوره، دوره‌ای است که همه خودشان را صاحب فکر و عملاً مستقل می‌دانند. به‌نظرم جشنواره رشد هم عملاً نمی‌خواهد به این حوزه وارد شود و کار جشنواره رشد با این گروه سنی ارتباط پیدا نمی‌کند که بگوییم انتشار این دست کتاب‌ها با وجود جشنواره رشد هنوز اقتصادی نیست. البته من منکر نظام نامناسب معرفی کتاب‌های برگزیده جشنواره نیستم. من سال‌هاست گفته‌ام که پشت جلد کتاب‌های درسی باید نوشته شود که به سایت سامان کتاب مراجعه کنید تا با بیش از هزاران عنوان کتاب آشنا شوید؛ آن هم کتاب‌هایی که خود جشنواره در صدد معرفی آن‌هاست و نمی‌دانم چرا این کار تا به امروز صورت نپذیرفته است.

■ **سؤال آخر درباره مشخصه‌های فعالیت استاندارد نشر در حیطه آموزشی است. به عبارت دیگر، لطفاً دوستان ناشر به شیوه صحیح بفرمایند که فعالیت استاندارد در این حوزه را به چه شکلی تعریف می‌کنند؟**

قدیانی: من اصرار دارم که از موضوع ناشر آموزشی باید تعریف درستی داشته باشیم.

■ **یعنی معتقدید تعریف درستی نشده است؟**

فریدون: بگذارید حرف قدیانی را این‌طور تکمیل کنم: وقتی این جشنواره شروع شد، اول از همه دنبال آن بود کتاب‌های کمک‌درسی دیده شوند. در فضای دهه‌های ۱۳۷۰ و ۱۳۸۰، کتاب کمک‌درسی معنای خوبی داشت. همان موقع پیشنهاد دادم که از این عنوان استفاده نشود و عنوان آموزشی به کار گرفته شود. دوستان پذیرفتند، اما به تدریج فهمیدند که معنای آموزشی هم وسیع است و بسیار عام. سرانجام نگاه‌ها اصلاح شد و اصلاح آموزشی تبدیل شد به کتاب‌های درسی و کمک‌درسی مرتبط با کتاب‌های درسی.

■ **خب با این حساب تکلیف کار استاندارد چیست؟**

قدیانی: من ۱۵ سال قبل از انقلاب هم کتاب‌فروش بودم. تعهد

من قبل از همه این جشنواره‌ها شکل گرفته است؛ از همان سال‌های نوجوانی که وارد این عرصه شدم. به‌همین دلیل وقتی اولین جشنواره برگزار شد، نزدیک به ۱۰۰ اثر از کتاب‌های من در زمره فهرست کتاب‌نامه رشد قرار گرفتند. البته در سال‌های فعالیت طرح سامان‌دهی، توانستیم کمی با استانداردهای آموزشی مرتبط با آن بیشتر هماهنگ شویم و در نتیجه آثارمان نیز بر مبنای استانداردهای شناخته شده اینجا شکل گرفتند. تاکنون در دومین، سومین، ششمین و هشتمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد به‌عنوان ناشر برگزیده جشنواره انتخاب شده‌ایم.

محبی: کار ما در واقع شناخت متعهدانه نیازهای آموزشی و تلفیق آن‌ها با محتوای آموزشی کتاب‌هایمان بوده است. فکر می‌کنم که این هدف و برنامه می‌تواند برای هر ناشر دیگری هم به‌عنوان یک استاندارد کار حرفه‌ای نشر محقق شود. ما در همه شاخه‌های فعالیت‌هایمان نیروهای متخصصی داریم که به ما کمک می‌کنند. در این سال‌ها، بیشترین ارتباط را با هیئت علمی دانشگاه‌ها داشته‌ایم و این تیم بوده که به ما کمک کرده است تا به استانداردهای مطلوب آموزشی در تألیفاتمان برسیم.

مدیر مؤسسه نشر آینو شهرزاد گهواره

گهواره: من به‌عنوان ناشر آموزشی هنوز متوجه نشده‌ام که در کشور ما دقیقاً به چه ناشری می‌گویند ناشر آموزشی. آیا ناشر آموزشی، ناشر کتاب‌های مرجع است یا کتاب‌های کمک‌آموزشی؟ کاش اتحادیه این طبقه‌بندی را انجام می‌داد چون هر چیزی

که نکته‌ای را یاد دهد، جنبه آموزشی دارد. الان کتاب آموزشی در جامعه ما یعنی کتاب کمک‌درسی و حل‌المسائل. در حوزه کتاب‌های دانشگاهی هم همین مشکل را داریم.

اما در موضوع استانداردسازی، هر ناشری برای خودش تعریفی از نشر دارد. همه ناشران نیازسنجی می‌کنند که چه اثری باید منتشر شود و به چه شیوه‌ای. به‌نظر من ناشران ما متوجه هستند که چه کتابی آموزشی است و باید به‌صورت استاندارد منتشر کنند، اما تکلیف آن‌هاست که روشن نیست و نمی‌دانند که در کجای کار ایستاده‌اند.